

Observatoriul are de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 6 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 8 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatunilte postei statului, adrestate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 96.

Sibiu, 1/13 Decembre 1879.

Anulu II.

Libertatea personale și I-ae 9-us.

În Nr. precedente arataramu după marturisirea diarielor ministeriali, că într-adeveru libertatea personale în Ungaria propriu disa este asia de compromissa, în cătu astadi, că și în periodulu absolutismului celu mai rigorosu, nu este nimeni siguru de unu arestu casuale, de calcarea casei, buna-óra că în dilele candu se calcă inca și locuinti'a mitropolitulu Alexandru cu o in pertinentia rara, și apoi nimeni nu pôte sci dacă va mai scapă vreodata din arestu, cu sau fôra sententia, buna-óra cum eră în Franci'a până la revolutiunea cea mare cu închiderea în bastilla, pe temeiulu unui simplu biletu sigilatu (Lettres royaux, lettres de cachet.)

Aristocrati'a Ungariei și a Transilvaniei mare și mica, se ingradise fôrte bine în contra ori-carei arestari arbitrare din partea organeloru gubernului, inca din secol. alu 13-lea, din dilele lui Andreiu II prin asia numit'a Bulla aurea, rezervandu'si inca și dreptulu de a rebellă, de a se apară cu armele. Acea mare prerogativa trecu și în colectiunea de legi din sec. alu 16-lea, cunoscuta sub titlu Werbôczi Decretum tripartitum, din care Art. 9 dela partea I asigură clasei nobilitare o libertate ce trecea de multe-ori în desfreu, în libertinagiu. Nici-unu nobilu nu potea fi arestatu nici detinutu, dacă nu potea se'lu apuce, se'lu prinda precum se dicea, în delicto flagranti, adeca în momentele candu comittea crim'a. Bine se fia întielesu: de acêsta prorogativa se bucurasera totdeauna numai nobilii privilegiati și preotimea catholica, care eo ipso eră considerata că nobila. Burgesi'a, adeca locuitorii cetatiloru, își apară libertatile loru între cînturi și bastille tari, cu arme de care avea, și prea de multe-ori cu bani, platindu pentru asia numite privilegii. Ceealalta maioritate a poporului eră libera că paserile și că tôte ferele patru-pede, le potea prinde ori-cine, și unu capu de iobagiu costă după lege 40 de florini unguresci. Cas'a austriaca a voitu mai de multe-ori se schimbe acea stare de lucruri, dară mai totdeauna i s'a respunsu cu armele înpumnate.

Dela anulu 1848 încôce se proclamă în tóta Europ'a civilisata libertatea personale în acelu sensu, că fôra cause flagrante nici-unu omu, fia de ori-ce condițiune, se nu pôte fi arestatu, și

chiaru în casuri de prepusu greu, numai 24 de ôre se pôte fi tinutu în arestu; era după-ce și va curge judecat'a și i va esi sententi'a în tóta regul'a, celu condamnatu pe lege, trebuie se între la închisóre pe atâta timpu, pre cătu i suna sententi'a. În Ungari'a și Transilvani'a s'a disu, anume dela 1867 încôce că: Libertatea personale de care se bucurase numai nobilimea, de aci înainte se se intinda preste tôte classile locuitoriloru fôra nici-o distincțiune, și nobilii se nu se mai bucură de nici-o prerogativa ce ar lovî în drepturile și datorițiile celorlalte classe de locuitori.

Asia s'a disu, asia s'a decisu; în realitate inse s'a intemplat cu totulu altu-ceva. Din mai multe vomu atinge numai unele anomalii. Înainte de tôte nobilii au fostu scutiti de platirea vamei la poduri și drumuri; chiaru acuma cerura cătiva deputati ardeleni din nou acelu privilegiu asupritoriu dela diet'a Ungariei. Alt'a. În 6 Iuniu 1867 dn. Kiszél Kálmán dela Kalota-Szt.-Király din susu de Clusiu inpusca și ucide dio'a mare, în campu unde pascea oile, pe Tôderu Panicénu lovindu'lu dreptu în peptu și pe Irimie Sabau, în care a trasu de 2 ori, era pe alti doi, Petru Gavrilă și Ioanu Florea îi rasese mai usioru, că-ci în aceia trasese pre candu ei fugea că vai de ei. Ucigasiulu și unu sociu alu seu au fostu adusi la Clusiu în arestu preventiv; dară după o cercetare misterioasă a esitu ordonanti'a ministrulu justitiei de dato 20 Octobre 1867 Nr. 10361, prin care se demandă, că nu numai se se dimitta inculpatii, ci și processulu întregu se fia cassatu, era gubernulu de atunci alu Transilvaniei supunendu-se la ordonantia, sub Nr. gub. 13.683 a datu drumulu la inculpati, și mortii au fostu morti pe aci incolo și ranitii raniti.

„Pesti Napló“ dela 8 Dec. Nr. 295 ne asigură dintru o péna bine informată, că în Ungari'a și Transilvani'a cadu preste anu câte 250 mii de persône în arestu preventiv, din carii inse la vreo 44% adeca la 100 de mii de persône, după câte 4—6 luni de arestu (în casulu celu mai bunu), le ese sententi'a de acquitare, că au fostu nevinovati, neculpabili, prin urmare arestati numai din prepusu, la denuntari false, din reutate, ura și resbunare, sau și din vreo alta causa misterioasă.

Cum se potu unele că acestea? va întrebă lumea civilisata. „Pesti Napló“ ne esplica miste-

riulu descoperindu, că după anulu 1874 a esitu dela ministrulu justitiei ordonantia, cu titlu de regulamentu, (asia dară nu lege), după care trebuie se lucre tribunalele în tôte causele criminali. Acuma dară pricepem pe „P. Lloyd“, care fôra a se ocupă de acea ordonantia, cere dela dieta o lege relativa la libertatea personale a locuitoriloru țierei. Amu dorî se aflam dela „P. Lloyd“, dacă între înpregiurarile actuali crede elu însuși în vreo lege, care se apere libertatea personale a ômeniloru nevinovati mai bine decâtu ordonanti'a ministeriale. În staturile libere, libertatea persônei și securitatea domiciliulu sunt asecurate în Constitutiune prin o lege fundamentale, pe care trebuie se jure monarchulu și tôte auctoritatile publice a le țierei. Se te miri că diarie că „P. Lloyd“ mai credu și astadi, că cineva se mai pôte inbeta de apa rece.

Archiepiscopulu Ludovicu Haynald.

Acelu prelatu ilustru este cunoscutu bine în Transilvani'a de candu fusese episcopu diecesanu rom.-catholicu, cadiutu apoi în disgratia la a. 1863, pentru-că s'a oppusu din respoteri la intrarea magiariloru în diet'a Transilvaniei și în senatulu imperiale, și a lucratu cu tóta energi'a pentru infintiarea dualismului. Totu în acei ani L. Haynald s'a manifestatu de celu mai aprigu adversariu nu numai alu autonomiei Transilvaniei, ci și mai virtosu alu individualitatii nationale politice romanesci. Vrajmasii'a numitulu prelatu a stricatu romaniloru dela 1863 înainte tocma pre atâta, pre cătu 'ia stricatu și compromisu lips'a totale de educatiune și prevedere politica, obscurantismulu politicu, lenea politica a mai multoru romani din căti se inbuldisera în acei ani la role mari, spre a figură că membrii ai legislativei. Pre candu deputatii și regalistii magiari eră pe aci se între în dieta, vine Haynald dela Pest'a că o bomba și prin unu discursu plinu de verva, tinutu într-o conferentia de trei ôre, îi trage asia dicundu dela usia, era o parte din romani în locu de a le intinde man'a, le dicu din contra: „Bine faceti că nu intrati.“ Cabinetulu din Vien'a își creștă din acelu momentu fapt'a romaniloru; elu pedepsi pe Haynald prin departare din diecesea sa, pentru-că după alti trei ani unu altu ministeriu se desdaunedie pe fostulu odinioară

Foisiór'a „Observatoriului“.

O venatóre de ursu.

De Alexandru Dumas sen.

Trad. de V. P....

Guliemu Mona eră unu tieranu seracu din satulu Touly de langa Martigny. Unu ursu venea în tóta nôptea se-i fure perele, fiindu că pentru aceste animale tôte sunt bune. Preferinti'a o dedea unui peru încarcatu cu nisce pere dulci și moi. Cine ar fi crediutu că unu animalu se aiba gustulu omului și se 'si aléga dintr'o gradina mare că aceea alui Mona chiaru cele mai bune pere? Tieranulu preferă aceste pere tuturoru celorlalte fructe. Elu credea că de buna séma fii veciniloru sunt rapitorii fructelor, de aceea și luă pusc'a, o implu cu sare și se puse la panda. Catra unspredece ôre se audi unu urletu prin munti. „Na drace, isi dise elu, unu ursu locuesce aici în apropiére.“ După diece minute audi unu alu douilea urletu, dar' asia de puternicu, asia de aprôpe, că Gulielm nu mai crediu că ar poté ajunge pan' a casa, ci se aruncă pe fôle la pamentu ne avendu alta sperantia, decâtu că ursulu nu venea pentru elu, ci pentru pere.

Si într'adeveru fêr'a aparú preste puçinu la coltiulu gradinei, inaintandu de a dreptulu cătra perulu sciutu, trecu că ladièce pasi pe langa Gulielm, se sui cu usiurintia pe arboru, ale carui ramuri pocneau sub greutatea corpului lui și se puse la o cina, din care Gulielm se potea convinge, că inca doue visite de acelea l'ar dispensă de ostenel'a visitei a treia. După ce s'a îndopatu bine, ursulu se cobori încetu de pe arboru — pareă ca-i pare reu că trebuie se-lu lase — trecu pe langa venatoriulu nostru, care puçinu folosu potea trage din pusc'a sa încarcata cu sare, și se retrase în pace cătra munti. Tôte acestea au duratu vr'o ôra, care fusese de siguru mai lungă pentru omu, decatu pentru ursu. —

Si totusi omulu nostru eră bravu... si-si dise în sine vediendu pe ursu îndepartandu-se: „Bine, dute; dar' cu atâtu nu ne vomu îndestuli. La revedere!“

A dou'a di venindu unu vecinu la densulu la vedere, ilu afa taiandu cu ferulu în bucati côrnelu unei furce de feru.

— Ce mai lucrî vecine? — i dise. — 'Mi petrecu respunse Gulielm.

Vecinulu luă în mana o bucată de feru, o cantari că unulu ce se pricepea la acêsta, și după o mica reflexiune i dise: „Vecine, de voiesci se fi francu, marturisesc că aceste bucatiele de feru sunt destinate pentru o piele mai grôsa decâtu cea de capra selbatica.“

— Se pôte, respunse Gulielm.

— Tu scii, că eu sunt unu baiatu bunu, replica Franciscu, (asia se chiamă vecinulu). Ei bine, de voiesci, se mergem ambii contra ursului, doui insi facu totdeauna mai multu decâtu unulu singuru.

— Se pôte, dise Gulielm și continuă a taiă a trei'a bucată de feru.

— Eu iti lasu pielea tóta tie, continua Franciscu, numai carnea avemu se o împartim.

— Totu mai bine, dise Gulielm.

— Dar' tu nu me poti împedecă se cautu prin munti urm'a ursului, si de o voiu ată, se me punu la calea, pe unde are se tréca.

— Esci liberu. Si Gulielm după ce a terminatu si a trei'a bucată, se puse — fluierandu — se-si facu o încarcatura de doue ori că cele ordinare.

— Se pare că vei luă cu tine pusc'a de munitiune, dise Franciscu.

— De vecine. Trei bucati de feru platescu mai multu decatu unu plumbu, nu-i asia? —

— Dara strica pelea.

— Ucidu insa mai iute.

— Si candu ai de cugetu se mergi la venatóre?

— Ti-o voiu spune-o maine.

— Încodată nu te învoiesci?

— Nu.

— Eu te voiu preveni și voiu merge se-i cautu urm'a.

— Fii cum iti place!

— Amendoii, iti dicu.

— Totu insulu pentru sine.

— Adio, Gulielme!

— Norocu bunu, vecine!

Si vecinulu plecandu vediu pe Gulielm bagandu încarcatur'a dupla în pusc'a sa de munitiune, implendu-o si cu cele 3 bucati de feru și punendu arm'a într'unu coltiu alu boltei. Sêr'a trecundu din nou pe dinaintea casei lui Gulielm ilu afa fumandu în pace pe trunchiulu de dinaintea casei. Elu merse din nou la densulu.

— Bine, vecine, nu-mi faci nici unu necasu. Am aflatu urm'a fierei; și asia eu n'am lipsa de tine. Totusi vinu inca odata se te ambiu, se lucrăm împreuna.

— Totu insulu pentru sine, i replica Gulielm.

Vecinulu nu scia nimicu despre ceea ce avea se faca Gulielm în acea sêra.

La 11¹/₂ femeia acestuia vede luand'u si pusc'a a mana, mai luandu sub braciulu unu sacu suru de pandia și esindu afara. Ea nu cutesă se-lu întrebe că unde merge, pentru că Gulielm nu eră unu omu care se-si dea socotel'a cu femeia sa.

Franciscu din parte 'si aflase într'adeveru urm'a ursului; elu ilu urmarise până unde intră acesta în gradin'a lui Gulielm, și de ôrece nu avea dreptulu se se puna la panda pe pamenturile vecinului seu, elu se asedia între padurea de bradu, ce se află la midilocolu muntelui, si între gradin'a lui Gulielm.

Fiindu nôptea destulu de senina, elu ilu vediu pe acesta esindu mereu prin usi'a de din apoi a gradinei. Gulielm inainta pana la piciorle unei stanci sure, ce s'a fostu rostogolitu de pe munte, până în midilocolu pometalului si se află la vr'o 20 pasi dela perulu sciutu; se opri aci, privi înpregiuru că nu cumva ilu spionésă cineva, isi despatură saculu, intra într'ensulu, ne lasandu afara din sacu decatu capulu și braciule, și proptindu-se de stanca se confundă cu acêsta asia de tare prin colórea sacului si prin nemiscarea corpului, că chiar' vecinulu seu, care scia că se afa acolo, nu-lu potea distinge. Unu patrariu de ôra a trecut în asteptarea

professoru alu monarchului cu una din cele mai bogate arhiepiscopii catholice din tóta Europ'a, éra pe natiunea romana se o trantésca la parete."

Daca atinseramu aci câte-ceva din trecutul arhiepiscopului cardinalu Lud. Haynald, o facuramu numai cá se aratamu, cá noi scimu se pretiuim si in cei mai inversiunati adversari ai nostrii virtutile loru private, cá si pe cele bisericesci si pe cele patriotice. Press'a Ungariei publicà dilele trecute lung'a serie de fundatiuni, subventiuni si binefaceri câte a depusu prelatulu Haynald dela inceputulu archieriei sale pe altariulu bisericeii, cá si pe alu natiunei, patriei, chiaru si pe alu omenimeii intregi.

Dela 1851 până in 1863 pre câtu fusese episcopu diecesanu in Transilvani'a, din venitul de 50—60 mii fl. alu acelei episcopii Lud. Haynald au ajutat bisericile religiunei sale parte mare destulu de sarace, cu fonduri de 200.000 fl. (900 mii franci). A datu la fondulu scóloru catholice 115 mii fl.; totu asia la fonduri de filantropia, pensiuni, subventiuni, alte 115 mii; cu totuiu in Transilvani'a 430.000 fl. v. a.

Arhiepiscopi'a dela Caloceea are, ce e dreptu, venituri multu mai mari, arhiepiscopulu Haynald inse a datu si mai dà din trensele in aceeasi proportiune. Sume mai considerabili donate de acelu prelatu spre scopuri publice sunt acestea:

La colectiunea botanica a museului nationale unguurescu	v. a. fl.	10.000
Pentru Observatoriulu nou astronomicu in Caloceea	" "	30.000
La cinci monastiri de femei care au scóle de fetitie in orasiele Baia, Baciu, Neoplanta, Szabadka, Zombor	" "	180.000
La scólele elementarie din Caloceea	" "	60.000
Scóloru totu elementarie din Széchén	" "	10.000
La fondulu de pensiuni alu docentiloru catholici	" "	35.000
Cu ocasiunea aniversariei sale cá archiereu de 25 de ani, serbata estimpu, mai dete bisericeiloru si scóloru	" "	25.000
La cununi'a de argintu a M. M. loru imp. si reg. spre aceleasi scopuri	" "	25.000
La fondurile de spitalu, casa de saraci, casa de orfani in Caloceea	" "	93.000
La cas'a de orfani si la spitalulu din Széchén cu totulu	" "	78.000
La unu fondu numitu alu lui Haynald, infintiatu in a. 1872 a datu in cei de antaiu 4 ani câte 40 mii	" "	160.000
De aci in alti 5 ani câte 20 mii	" "	100.000
		fl. 860.000

Alte dotatiuni facute de arhiepiscopulu Haynald

ursulu. In fine se audí unu mugetu prelungitu. Inca cinci minute si Franciscu ilu potú vedé fórte bine.

Dar' séu din astutia, séu pentru-cá a descoperitu pe alu douilea venatoriu, ursulu nu-si urmà de astadata calea sa indatinata, ci a descrisu unu cercu si in locu se fia trecutu pe la steng'a lui Gulielm, cum credea acesta, elu trecú de astadata pe la drépt'a lui, intr'o departare prea mare pentru pusc'a lui Franciscu si abia la vr'o 10 pasi dela pusc'a lui Gulielm.

Gulielm nu se misca. Parea cu nu vede fér'a selbatica, séu cá a venitu numai se spionese si cá nu voia alt'a decatu se se arate bravu si nefricosu inaintea ursulu. Ursulu care nu erá prea bine dispusu, para din partea sa cá nu scie nimicu despre presentia inamiculuí seu, si-si continua drumulu in pace. Dar' in momentul candu indreptandu-se pe brancele de dinapoi inbracisia cu brancile de dinainte trunchiulu pomului, descoperindu-'si astfelu pieptulu, ce acuma nu mai erá aparatu de largele-i spete, luci langa stanca deodata unu fulgeru si intrég'a vale resunà de pocnitur'a pusei duplu incarcate si de mugetulu infricosiatu alu ursulu ranitu de mórte.

N'a fostu póte nici o persóna in satulu intregu, care se nu fia auditu detunatur'a de pusca a lui Gulielm si urletulu infioratoriu alu ursulu.

Ursulu o tuli la fuga, trecéndu din nou (fára a-lu observá) pe langa Gulielm, care si-a fostu bagatu capulu si manile in sacu si se confundá astfelu cu stanc'a.

Vecinulu palidu si fara resuflare privea la acésta scena din genunchi si proptitu pe man'a sa stenga, ér in cea drépta stringundu carabin'a; elu vedit pe ursulu ranitu, dupa ce a descrisu unu cercu mare, cá cercá se-'si afle calea indatinata, langa care pandea Franciscu. Acesta isi facú semnulu crucei, isi recomanda sufletulu lui Ddieu si se asecura, déca e plina carabin'a. Ursulu nu erá decatu la 50 de pasi dela densulu, urlandu de dorere si oprindu-se din candu in candu, cá se se restoglésca si se-si musce còps'a in jurulu ranei: dup'aceea isi reluà calea.

Elu se apropiá din ce in ce mai multu. Abia mai

in sume mai mici de 10 mii, nu sunt specificate; se sustine inse, cá sumandu-se tóte la unu locu, cele din Transilvani'a si cele din Ungari'a, câte a datu si intemeiatu emin. sa in cei 25 de ani ai archieriei sale, ajungu la 1½ milionu de firini val. austr.

Citindu aceste cifre, póte prea bine se întrebe cineva, cá in sensulu canóneloru si in spiritulu bisericeii catholice este sau nu, obligatu unu archiereu, cá din usulu-fructulu imobiliiloru (dominiiloru) date lui ad personam, până va fi in viétia si va tinea cutare scaunu archierescu, se rupa sume si se dea in lini'a prima pentru scopuri scientifiche, eclesiastice, scolastice si filantropice; cá-ci adeca bine se fia sciutu: unu Haynald nu ia nimicu si sub nici-unu titlu dela cleru si poporu, prin urmare acesta nu'i póte dice lui, se nu se mai laude cu fondurile câte face, cá-ci nu a facutu altu-ceva, decatu a datu poporulu cu o mana numai ce luase din pungile lui cu amendoue. Spre a respunde respicatu la o întrebare cá acésta, s'ar cere nesmintitu cá se cunosca ori-cine coprinsulu litereloru (diplomeloru) si legiloru, prin care s'au fundatu episcopiiile si arhiepiscopiiile, cá din acelea se aflamu conditiunile pe langa care s'au lasatu acelea dominie, latifundia, in usum fructum archipastoriloru. Pentru cei ce nu cunoscu acelea conditiuni, remane unu altu criteriu, o alta nota caracteristica, demna de tóta atentiunea, adeca: până candu unii facu si dau spre scopuri mari si salvatorie dieci si sute de mii, milionu, altii nu facu nimicu, nu dau nimicu, ba la mórtea loru mai lasa si datorii grele, éra pe unii executédia de datorii inca si până ce sunt in viétia. Considerate dotatiunile lui Haynald din acestu punctu-de vedere, apoi ele storcu respectu si recunoscintia chiaru si dela adversarii densului. Dintre cei vreo 18 archipastori catholici din Ungari'a si Transilvani'a mai sunt alti vreo cinci insi, cari de si nu prea voru se scie stang'a ceea ce face drépt'a, dau alaturea cu arhiepiscopulu cardinalu Haynald, cu mana plina, totu spre scopurile susu aratate. fia-care mai multu in teritoriulu diecesei sale, si dau in dilele nóstre cu atátu mai virtosu, cu câtu din partea protestantiloru amerintia mai desu cu secularisarea averiloru bisericesci. Dotate institutele catholice numai vreo 10 ani in proportiunile aratate de arhiepiscopulu Haynald, secularizarea ar potea urma fóra cá poporulu catholicu se o prea simtia; o ar simti inse de siguru poporatiunea intréga a tieriei, pentru-cá este usioru de prevediutu, cá din tóte acelea averi nu s'ar alege nimicu; adeca s'ar alege: proprietate a capitalistiloru straini, la cari Ungari'a este indatorata până dupa urechi.

Transilvani'a.

— (Proprietate cumperata cu sange omenescu.) Unu procesu din cele mai uritióse escatu dela 1877 incóce intre unu bietu de locuitoriu anume Constantinu Serbu si intre deregatori'a respectabilei comuna Talmaciu, a scosu la lumina o cestiune de dreptu,

lipseau 20 de pasi. Inca 2 secunde si elu ajungea d'inaaintea carabinei lui Franciscu; deodata se opri, respirá cu sgomotu aerulu ce venea din partea satului, scóse unu rugetu infioratoriu si reintra in gradina.

„Ai grija de tine, Gulielme! Tine-te bine!“ striga Franciscu rapedindu-se cu potere se gonésca pe ursu, uitandu-si in acestu momentu de tóte si gandindu numai la amicul seu: elu vedea preá bine cá déca Gulielm n'avea tempulu se-si imple pusc'a, erá perdutu: ursulu a aflatu de elu. Nu facú insa diece pasi si audi unu strigatu. Erá unu strigatu de gróza si totuodata de agonia, unu strigatu ce esia din peptulu unuia ce si-a reunitu tóte poterile, tóte rogatiunile possibile pentru cá sa céra ajutoriu!

Dup'aceea nimicu; nici macaru o plangere nu urma strigatuluí lui Gulielm. Franciscu nu fugea, elu sburá; inclinatiunea terenulu i iutiá pasii. Cu catu se apropiá mai multu, cu atátu, distingea mai bine besti'a monstruósa, cu corpulu lui, Gulielm la picióre si sfasiandu-lu in bucati.

Franciscu erá abia la 4 pasi dela ei si ursulu erá asia de infuriatu, in catu para cá nu-ilu observa. Elu nu cutesá se impusce de frica se nu ucida pe Gulielm (déca acesta nu erá inca mortu), cá ci tremurá asia de tare, in catu nu mai erá sicuru pe lovitur'a pusei sale. Radica deci o pétra si o arunca asupra ursulu.

Animalulu se întorse furiosu contra noului seu inamicu; se redicá pe labele de d'napoi cu scopulu de a-lu cutropi; Franciscu ilu simti inpingundu cu peptulu tiév'a carabinei. In modu machinalu isi puse degetulu pe cocosiu; pusc'a trasni. Ursulu cadit pe spate; plumbulu i trecuse prin pieptu si-i rupse colón'a vertebrala.

Franciscu ilu lasa se se tavalésca urlandu incóci si incolo: ér elu merse indata la Gulielm. Acesta nu mai erá omu, ba nici chiaru cadavru: erá unu trunchiu de óse si de carne tóta terfelita; capulu lui erá sdrobotu de totu.

care este totu-odata cestiune istorica destulu de interesanta, in câtu se merite atentiunea de aprópe a jurisconsultiloru, judecatoriu, advocati s. a.

Statulu cestiunei este in scurtu acesta: Dela comuna se ceru soldati la armata. Comun'a se invoiesce cu câtiva fetiori, cá se se inroledie din partea ei; éra densa se obliga, cá daca acei fetiori voru scapa cu viétia si se voru întórce acasa, se le dea locu de casa si gradina, lemnaria din padure, si totu ajutoriulu cá se 'si faca o locuinta omenésca, la care acei fetiori se aiba dreptu de proprietate hereditaria, cá-ci ei o cumparasera cu sangele loru. Dupa 50 sau 60 de ani vine comun'a si dice cátra descendenti clironomi ai aceloru ostasi: Comun'a are trebuintia de loculu pe care sunt puse casele vóstre; esiti din ele cá se le derinam. Clironomii (heredii) se oppunu dicéndu: Parintii nostrii au cumparatu acestu locu si aceste case cu sangele vietiei loru si cu tóte pericolele de câte 16 — 20 de ani, nedespartite de viétia mititarésca; nu esimu de aci, decatu póte pe langa unu schimbu si cu conditiune cá comun'a se ne faca alte case cumu se cade, sau celu puçinu se ne dea materialu cá se ni le facemu noi.

Curatu acesta este casulu lui C. Serbu din Talmaciu. Procesulu a cursu până acuma numai pe cale administrativa in instantia prima, de unde Serbu a si castigatu o resolutiune, in care subprefectulu (pretorulu) comite deregatoriei comunale, se lase in pace pe C. Serbu in cascior'a lui, si fiindu cá aceea este fórte deteriorata, coperita numai cu paie, se'i dea din padurea comunala lemnari'a de edificiu (precumu se dà la ori-care membru alu comunei, cá se si-o restaure bine; éra ne voindu a se acomoda acestui ordinu, se inaintedie in terminu de optu dile raportu motivatu la aceeasi pretura. 17 Nov. Nr. 2254 de 1877*).

Se pare cá deregatori'a comunale din Talmaciu nici n'a crestatu ordinulu preturei, cá-ci vedemu pe C. Serbu adressandu de dato 2 Maiu Nr. 1203/1878 unu altu recursu totu cátra pretura, in care se plange amaru, cá primari'a ii face sila cá se ésa din acea casa mostenita dela parintii sei, fara nici-o desdaunare, cá-ci adeca densa respinge si modest'a rogare a lui Serbu de a'i dá unu altu locu in schimbu, de aceeasi estensiune, si inca unde? in midiuloculu Tiganiei! — Dupa scirile din urma cas'a lui Serbu amerintia cu ruina totale; asia elu se afla in periculu de a fi aruncatu pe strada, chiaru in capu de érna, puru si simplu din consideratiuni politienesce, pentru securitatea vietiei locuitoriloru. Trebuie se renunóscemu, cá acésta apucatura a primariei nici decumu nu e prósta; ea cu modulu acesta isi va ajunge scopulu si apoi bietulu omu póte se se totu judece până la D-dieu — extra dominium, numai se aiba cu ce.

Noi nu amu fi facutu nici-unu lucru mare din acestu casu singuraticu, daca elu nu ar avea sute de parchi in Transilvani'a. Spre mai usióra intielegere a cestiunei facemu locu la urmatórele date istorice.

Pána in a: 1848 classile privilegiate, adeca nobilimea si cetatienimea (burgesi'a) fruntasia, era scutita dela ori-ce servitiu militar, afara numai daca cuiva placea se se assentedie de buna voia. Asia tóta sarcin'a servitiului in armata cadea mai virtosu pe poporatiunea rurale, inse si acolo pe alesu, cá-ci fetiorii fruntasiloru se scia subtrage dela assentare. De tragere la sorti nu a fostu vorba nici-odata până la legea din 1847. Mai toti candidatii la óste se prindea cu funi'a, de regula inse'i tinea sub arme câte 16 până la 20 de ani. De aceea parintii recutiloru assentati ii si plangea cá pe morti, la facea prin preoti paradiise si parastase.

Mai multe comunitati sasesci aflasera unu midiulocu de a 'si scuti pe tinerii loru dela servitiu ostasiescu; ele adeca punea man'a pe fetiori de romani, cu carii inchiaie contractu, cá daca voru scapa vreodata dela óste, densele se fia datorie a le da locu de casa in comuna si materialu de ziditu, spre a o avea de mostenire. Casuri de acestea au fostu nenumerate si arhivele sunt pline de actele respective, mai virtosu dintre cei 25 de ani numerati dela 1790 până la 1815. Cá de exemplu vomu cita aci numai unele.

Dupace in resbóiele anterióre se perdusera dieci de mii ostasi ardeleni, in anulu celu fatale 1809 candu Napoleonu ocupase a dou'a-óra Vien'a, sasii se oppunu la o assentare noua (Vedi raportulu judelui regescu din Miercurea din 10 Aprile 1809 Nr. 247 cátra comitelesasescu dela Sibiu). Acelasiu municipiu arata midiulócele cumu se silésca pe locuitori a da recuti, prin derimarea caseloru si prin ducere la robia in temnitiele dela Alb'a-Jul'i'a si Gher'pa (Nr. 647 ex 1809).

Prin circulariu presidiale din 10 Iuniu Nr. 567 ex 1809 se face cunoscutu preaini. ordinu inperatescu, prin care ceru din asia numitulu Fundo regio sau Sachsenland, locuitu de sasi si romani, alti 2000 recuti la infanteria si 103 la cavaleria. In sc. Miercurei se aflá pe atunci 2942 familii. Pe acestea s'au aruncatu 60 recuti, din cari 48 romani si 12 sasi. In acelasu anu inse au fostu provocata si nobilimea cá, vorbindu in terminii vechi, se incálece (felüljenek.) in calitate de insurgenti voluntari contra lui Napoleonu. Acea insurectiune inse nu s'a marginitu numai la nobili, ci s'a intinsu de voia de nevoia, preste tóte clasele locuitoriloru. — Asia cá se aducemu exemplu totu numai din — miculu scaunu alu Miercurei, din comenele aceluia se luara 127 insurgenti pedestrii si 7 calareti = 134, din cari 98 au fostu romani si 34 sasi.

Esemple de aceste mai avemu si din a. 1813 de pre timpulu decisiveloru batalii generali din pregiurulu Lipsiei; caute-le inse istoriografii, cá e tréb'a loru. Destulu cá façia cu romanii tociniti cu contractu, câtu

*) Acea resolutiune o alaturamu acilea si in originalu. Coresp.

au mai remasu in viét'a, si s'au intorsu intregi sau schilavi in patri'a lor, comunele sasesci isi tinura parol'a data cu atátu mai virtosu, cá asia din numitul fondu de insurectiune adunatu dela poporu, pentru inbracarea voluntariloru au remasu 35,758 fl. 14 cr., in possessiunea sasiloru, de si chiaru auctoritatile sasesci aratasera la gubernu prin raportu din 1 Oct. 1813 Nr. 935 cá sasii nu voru se se mai assentedia la batalionulu de voluntari; prin urmare tóte lipsele se implinira cu romani.

Dupa tóte acestea ne miramu, cum compatriotii nostrii din Talmaciu mai facu atáta sfara pentru unu locusioru de vreo 900⁰ □ si scormonescu fára nici-unu temeiv memori'a unei epoei din cele mai dorose. De aceea si rogamu pe ddni colegi ai nostri publicisti germani din locu, cá se bine-voiesca a'i luminá si a'i indupleca se cunosca macaru atata, cá acelu petecu de pamentu este platitu si respaltitu cu torrenti de sange omenescu. Din partea nóstra ne facuramu datori'a cu cátu se vede acilea.

Bietii romani isi implinisira datori'a cátra statu si tronu, in acelea dile fatali, cá totudeauna, ei si capii lor, cá-ci numai din cele doue regimente de granitari au caditu in batalii preste cincii mii ostasi, éra spre ex. episcopulu Joanu Bobu dela Blasiu numai in a. 1809 a numeratu: pentru clerulu seu . 37674 fl. 3¹/₄ cr. pentru sinesi . . . . . 20000 " —

sum'a . 57674 fl. 3¹/₄ cr.

(Vedi decretulu guberniale Nr. 3147 din 10 Iuliu 1809).

Din desbaterile camerei deputatiloru din Vien'a.

Siedintiele din 4 si 5 a l. c. sunt si voru remanea memorabile nu numai pentru anele parlamentului austriacu, dar' chiaru pentru istori'a monarchiei intregi.

Ne tienemu deci datori, a pune subt ochii cetitoriloru nostrii, partea cea mai inportanta a discursului tienutu de cátra recunoscutulu conducétoru alu boemiloru Dr. L. Rieger, precum si multu discutat'a si sensational'a declaratiune a com. Taaffe presiedintete consiliului.

In Siedinti'a din 4 l. c. d. Dr. L. Rieger respundendu la atacurile ce i se facusera din partea contraria a nemtiloru centralisti, intre alte dise:

„In fine odata totusi veti trebui (adresandu-se cátra nemtii centralisti de pe bancile din steng'a a camerei) se contati cu acea fapta necontestabila, cá in Austri'a esista slavi, cari se simtu cá slavi. (Bravo! bravo! in drépt'a.) Nu uitati cá slavii representédia maiortatea poporatiunei, cá ei dau 60 procente la forti'a armata si cá déca cineva voiesce se faca o politica rationabila in Austri'a, nu se póte cugetá de a o face in contra slaviloru. Noi trebuie se ne intrebamu: Ce missiune are Austri'a pe lumea acésta? Déjá unu colegu a observatu inaintea mea, cá aceste mici poporatiuni pe cari emigratiunea popóraloru le au lasatu in mijloculu Europei, au unu interessu de a se uni strinsu unele de altele, pentru cá asia, Austri'a se devina scutul firescu alu acestoru poporatiuni. Si in realitate asia si este. Tóte aceste poporatiuni n'au perspectiv'a si le lipsesce possibilitatea de a formá pentru sine staturi proprie. Popórale deci si fragmentele de popóra mari, care traiescu de secolu in statulu acesta si care sunt avisate la acésta legatura prin tóte interesele lor materiale si spirituale, prin trecutul si prin simpatie lor, simtu necesitatea de a se uni strinsu unele de altele, pentru cá se'si apere esistentia lor, in contra pretensiuniloru eventuale rádicate din partea altoru popóra, prin o aparare reciproca si prin respectarea reciproca a drepturiloru lor. (Bravo! in drépt'a.) Acésta dupa convingerea nóstra este missiunea istorica a Austriei, acésta este ratiunea esistentiei sale.

In toti timpii sórtea popóraloru este condusa dupa idei diferite. In momentul acesta, ide'a nationalitatii este aceea, care, asi potea dice, cá face istori'a si conduce sórtea popóraloru. Subt acestu stindardu s'au nascutu imperiulu germanu unitu, subt acestu stindardu s'au creatu unitatea Italiei, si acestu motivu si acésta idea o ati vediutu manifestandu-se in tóte resboiele din tempulu din urma. Acésta idea este atátu de puternica, in cátu nici unu statu nu se póte detrage dela influinti'a ei si nici unu poporu.

Austri'a va avea a se decide, a se inpacá cu acésta idea si a isi trage socotél'a cu densa. Déca prin o incercare vana si-ar dá silintia de a i se opune, atunci Austri'a va peri; déca inse va intielege bine acésta idea si o va sci folosi in avantajulu seu, atunci tocmai prin ide'a acésta Austri'a isi va consolida forti'a si isi va asigurá viitorulu seu.

Declaratiunea facuta in siedinti'a din 5 l. c. de cátra ministrulu-presiedinte comitele Taaffe este urmatórea:

„Mi s'a prezentatu necesitatea, cá déca in Austri'a este se domnesca o adeverata viatia parlamentara, atunci parlamentulu trebuie se fia completu, tóte elementele frumósei nóstre Austri'a adunate si se isi dea cuventulu lor. (Bravo! bravo! in drépt'a.) Incercarea mea au urmaritu scopulu, cá acelor elemente, care representédia tieri frumóse, mari cvote de inoposite si care se arata a fi capacitati recunoscute, se li se ofere possibilitatea de a potea participá la viati'a constitutionalá.“ (Sensatiune mare si sgomotu in steng'a. Esclamari: „De necreditu!“ „Nu ministrulu-presiedinte, ci Constitutiunea a creatu possibilitatea.“ La-ordine! — Bravo si aplause in drépt'a.)

Dupa restabilirea linistei si a ordinei d. ministru-presiedinte continua:

„Grati'a lui D-dieu!“ (Paritate in steng'a.) Aceste elemente participa acuma la viati'a parlamentara si eu credu, cá s'au facutu unu mare pasu inainte, pentru manifestarea viatiei parlamentare. S'au facutu inputarea, cá esista unu ministeriu de coalitiune si cá acestu ministeriu de coalitiune zimbeste unei parti, éra celelalte i amerintia. Acestu ministeriu de coalitiune si-a propusu a face possibilá o inpacare si o apropiare si de aceea credu eu, cá acelu zimbetu atátu de multu inputatu, despre care eu inse nu credu cá s'ar fi indreptatu spre vre-o parte, ar fi in parte póte justificatu. S'a facutu gubernulu inputarea cá nu isi cunosce tient'a sa. Gubernulu isi cunosce si are tient'a sa si tient'a este: a uni nationalitatile Austriei (bravo! in drépt'a,) a uni nationalitatile pe tere-nulu Constitutiunei comune austriace. (Bravo! in drépt'a.) Trebuie inse se declaru, cá intr'unu punctu me unescu cu onor. meu antevorbitoru. (Acesta a fostu professorulu de universitate Dr. Tomasciucu. Red.) Elu adeca, voiesce se aiba austriaci, o maiortate austriaca, éra nu o maiortate nationala. In punctulu acesta trebuie se declaru cá consimtu pe deplinu, de órece Austri'a este compusa tocmai din nationalitati, ale caroru drepturi trebuie inse si respectate. Acestea (nationalitatile) candu voru fi coordinate, conscie de drepturiloru lor, isi voru intinde fratiesce si cu bucuria manile si voru conlucrá spre binele marei si intregi Austrie. (Bravo! in drépt'a.) Mai departe sunt cu totul de acordu cu onor. antevorbitoru, cá nu se póte guberná, trantindu pe germani de parete. (Cu voce fórté ridicata.) Dar' nu este nici aceea permisu cá slavii se fia trantiti de parete (Bravo! bravo! in drépt'a,) ci ei sunt factori egali indreptatiti ai Austriei nóstre si tocmai notiunea nationalitatiloru care traiescu in Austri'a, acelea la unu locu, compunu pe austriaculu si déca nationalitatile in reciprocitate voru fi recunoscute de cátra nationalitati si acestea de cátra gubernu, atunci d-nii mei, ele tóte voru fi buni austriaci.“ (Bravo si aplause in drépt'a.)

Sciri diverse.

— (Siedinti'a publica) a Societati de lectura „Andrei Siaguna“ a decursu Joi sér'a, conformu programulu publicatu in Nr. precedentu.

Sal'a cea mare a seminarului, decorata serbatoresce, a fostu coprinsa pána la ultimulu locu, de unu numerosu publicu romanu de ambe secsele.

Conducétoruлу societati d. professoru Dr. D. Popoviciu Barcianu introduse serbarea prin o frumósa si demna cuventare ocasionala, referitóre la insemnatea dilei, care a fostu ascultata cu mare atentiune din partea publiculu.

Urmara apoi cele 7 nr. ale programei, dintre care cele esecutate de chorulu vocalu, precum si disertatiunile au fostu bine primite. Aplause meritate a seceratu junele declamatoru alu minunatei poesi de V. Alesandri „Danu capitanu de plaiu.“ Bine a fostu declamata si cealalta poesie alui V. Alesandri „Biserica rissipita“.

La incheiere Ilustritatea sa parintele archimandritu si vicaru metropolitanu Nicolae Popea se afa indenunatu, a se adressá cu câteva cuvinte parintesci, incuragatóre si de recunoscintia cátra membrii societati de lectura, cari le primira cu viue aplause de multumire.

Publiculu s'a deparatu pe deplinu satisfacutu de cele vediute si audite.

— (Sportulu de ghiatia in Sibiu.) „Unde te duci? séu unde ai fostu?“ — „La ghiatia.“

„Unde ne intalnimu dupa amiadi séu maine diminetia?“ — „La ghiatia.“

La ghiatia! acésta este parol'a dilei a lunei elegante din Sibiu, in sezonulu de érna, care in anulu acesta a inceputu fórté de tempuriu, cu unu geru intensu si exceptionalu.

Multumita deosebitelu ingrijiri si neobositei activitati a comitetulu dirigentu alu „Reuniunei de pathinatu“ luciósa si scilpitórea suprafatia a lacului inghiatiatu, a devenitu loculu favoritu de intalnire si petrecere alu publiculu alesu din locu, fára deosebire de ranguri si nationalitate. Acolo isi petrece lumea subt cerulu liberu sburandu, legananduse, lunecandu alene, glumindu, si conversandu cu vechii sei cunoscuti si facendu noua cunoscintie. Este unu spectacolu fóre investitoru a vedea acele grupe si acele parechi animate, pathinandu si petrecédu 'si óre intregi, cá si ia unu balu.

Numerulu pathinatoriloru se inmultiesce din anu in anu si din di in di mai tare.

Precum aflamu, comitetulu dirigentu a dispusu, cá in fiacare domineca dela 3 óre p. m. si pána sér'a, music'a militara se esecute piesele cele mai noi si mai favorite ale repertoriulu seu musicalu, in audiulu si spre placerea pathinatoriloru. A pathiná dupa tactulu musiciei, este aprópe identicu cu a dansá. In scurtu tempu se va arangea o serbatóre pe laculu inghiatiatu cu musica si iluminatiune electrica a giorno. Voru urmá si alte petreceri, éra in decursulu carnavalulu se voru arangea si baluri costumate. La revedere dar' — pe ghiatia!

Ne-membrii platescu cá pathinatori 30 cr. éra cá privitori 10 cr. v. a.

— (Lupii.) Ni se scrie din comitatulu Fagarasiului: A mai face comentariu nefericitei lege relative la tax'a pusciloru aflu chiar' de prisosu: De óre-ce acumu i s'au facutu destule. Me voiu margini deci a mai inregistrá numai câteva daune cauzate totu prin acea lege.

Din Octobre incóce in comun'a Copacelu au mancatu lupii in fundulu gradineloru unu calu, éra in comun'a vecina Siebesiu altii doui; éra in 25 Nov. st. n. in comun'a Desiani lupii au rapitu o óie din curte pána candu respectivulu proprietariu ciná cu famili'a-i la mésa.

In 30 Nov. in comun'a Herseni cutediatorii lupi au furatu unu rimatoriu din cocin'a (cotetiulu) omului. Totu in acea nópte au mai rapitu 2 rimatori din comun'a Copacelu. Spunu cá fugédu proprietariulu rimatoriloru cu alti vecini dupa afurisitele dihanii, unii dintre lupi ocupau canii, altii pe ómenii, ér altii isi manau pradá.

Fric'a de aceste fere rapitóre intru atáta a coprinsu pe ómeni, in cátu de si aceste comune sunt situate una de alt'a numai in distantia cá de 15 celu multu 30 minute, nu mai cutéza a esi spre a calatori din un'a in cealalta dupa ce inserédia. Frumosu progressu in totu respectulu*).

— (Geru.) Eri pe la 7 óre dem. termometrulu R. pusu in gradina avea 16 gr. sub 0 prin urmare la campu afara 18⁰; geru crancenu si neusitatu in diu'a de St. Andreiu.

— (Pentru inundatii din Spani'a.) In programulu serbatoriloru ce va dá Primari'a Parisului in profitulu inundatiloru din Spani'a, e coprinsa si publicarea unui diariu unicu, unu feliu de Album care va continea.

1. Autografele suveraniloru din tóta lumea si a toturoru ómeniloru ilustrii;

2. Desemnuri inedite, facute de pictorii cei mai renumiti;

3. Articoli semnati de cele mai mari nume in literatura, in arte si in sciintie.

Altetiele Loru Regale principele si principessa Romaniei, au binevoitu a tramite unu autografu cá se colaboredie la acésta opera de binefacere. Mai multi barbati de statu romanu, dintre cei mai ilustrii au binevoitu a dá concursulu lor.

Acestu diariu, ce este chematu la unu succesu fára precedentu, nu va avea decátu unu singuru numeru si se va vinde cu 1 fr. si 25 centime in tóta Romani'a.

(Rom. libera.)

— (Usulu de a multumi candu stranuta cineva.) E forte greú a determiná cu siguritate tempulu de candu s'a introdusu intre ómeni datin'a de a multumi candu stranuta cineva. Urme despre esistentia ei aflamu mai la tóte poporale, chiaru si la cele selbatece. In Odise'a lui Homeru c. XVII v. 241. se afa unu passagiu despre acésta, care suna asia: „Candu vorbi densa, stranuta Telemachu asia de tare, de resuna tóta cas'a; atunci ríse Penelope. Indata dupa aceea se adressa cu vorbe inaripate cátra Eumaeos: „Mergi acum chiama indata pe acelu strainu; nu vedi cum fiulu a confirmatu tóte vorbele mele stranutandu?“

Mai claru se exprima Aristotele in problemele sale,

*) Daca nici la câte 2—3 locuitori particulari din fiacare comuna nu le dá man'a se verse din alu loru câte 12 fl. pentru dreptulu de venatu, atunci cá se nu'i manance lupii chiaru si pe ei indata ce esu din satu afara, nu remane alta decátu se-'si castige dreptulu de a tine 2—3 pusi bune cu câte 2 tievi, cumparate in averea comunala, data in grija si folosirea celor mai buni venatori.

Not'a Red.

care se vede a fi cel mai vechiu scrutatoru in directiunea acésta. — Grecii vechi se intempinau cu Ζεὺς σωσων (Ddieu se'ti ajute). Pliniu probésa că usulu acesta erá si la Románi, si că acestia puneau mare pretiu pe sustinerea lui in vigóre, că-ci dupa cum se vede totu acolo, imperatulu Tiberiu se superá si desgratiá pe ori-care din giurulu seu déca acela nu multiimea candu se intemplá se stranute. Ba, mai tardiu a pretinsu espressu, că de cate ori se va preamblá cu trasur'a si va stranutá, toti trecétorii cati ilu voru audi se-i multiuméscá. Acésta datina sustienuta cu atata rigóre in class'a mai inalta, trecú firesce si la clasele inferioare si cá formul'a se nu piérdia nimicu, románii mai adaogeau totudeaun'a si numele celui ce stranutá, buna-óra cum dicu pana adi romanii nostrii: Se traesci Petre! se traesci Joane!

E necontestabilu, că bas'a acestei datine la cei vechi a fostu o idea religioasă, carea pe incetulu a degeneratu in superstitiune. Ceea ce se vede din unele evenimente istorice de pe atunci. Intrebându odata Xenophon pe soldatii sei, că mai voiescu a se supune in modu ticalosu, séu a-si resbună rusinea, stranuta din intemplanu unulu din acestia, si in momentul acela toti se plecara, presupunendu că prin acésta s'ar fi exprimatú órecumu o decisiune divina. — Despre Socrate se narésa, că de se intemplá se-i stranute cineva de a drépta séu din fatia se apucá cu bucuria de lucru, crediendu că i va succede bine; ér' déca stranutá cineva de a steng'a séu din dosulu lui, atunci nu lucrá nemic'a in diu'a aceea.

— Atragemu atentiunea onor. nostru publicu cetitoru asupra inseratului pe care ilu publicamu in Nr. de astadi, alu d. J. H. Heller din Bern'a (Elveti'a) referitoru la aparate de musica ce se recomanda fórté bine, cá presente de craciunu si anulu nou.

— (Bibliografia.) A aparutu la Bucuresci o brosiura sub titlulu: „Din povestile unchiului sfatosu,” basme paganesci intocmite de P. Ispirescu, culegétoru — tipografu, cu o preavuturá de A. J. Odobescsu. Partea I coprinde: 1. Precuventare; 2. Marulu discordiei; 3. Gradin'a Esperideloru; 4. Hercule; 5. Prometeu si cuthia Pandorei; 6. Midas; 7. Labirintu si Firulu Ariadnei si 8. Chimer'a.

De acelasu autoru se va mai publicá pe rondu: 1. Pilde si Ghicitori. 2. Ispravile si viati'a lui Mihaiu vítézu. 3. Istori'a lui Stefanu celu mare si celu bunu. 4. Viati'a si faptele lui Vlad-voda Tiepesiu. 5. Din povestile unchiului sfatosu partea II. 6. O adunare de preste 50 legende sau basmele Romaniloru.

Din partene recomandamu cu tóta caldur'a „Povestile unchiului sfatosu” cu deosebire pentru premiarea scolariloru diligenti, cătu si cá presente de serbatori. Aceste povesti sunt scrise intr'o limba atátu de dulce si curgátore, in cătu le póte ceti cu placere chiaru si ómeni inaintati in etate. Pretiulu nu ne este cunoscutu.

— (Concursu literariu.) Ministerulu culteloru si alu instructiunii publice din Romani'a face in „Monitorulu” urmatórea publicatiune: „Concursu intre autorii de carti didactice, ce in conformitate cu art. 18 din legea instructiunii, s'a publicatu in anulu curente, pentru elaborarea de ocandata a unui Abecedariu, unei carti de lectura si a unei prescurtari de istori'a Romaniloru, necesarie eleviloru si elevorulu din scólele primare de ambe secse, ministeriulu audindú pe consiliulu permanentu de instructiune, amana tinerea acelu concursu pe diu'a de 15 marte 1880, pana candu manuscrisele dejá inaintate spre acestu scopu de diferiti autori se voru pastrá la ministeriu, potendu dloru si a le reluá inapoi dupa cerere, spre a le inbunatati in aretatulu terminu si a le presentá din nou.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Capitolulu XIII.

Urmare.

Nu este de ajunsu, că poporulu adunatu sanctiionandu unu corpu de legi se fia ficsatu odata Constitutiunea Statulu; nu este nici aceea de ajunsu a fi stabilitu unu gubernu perpetuu, séu cá se fi ingrijitu odata pentru totudeauna de alegerea magistratiloru, ci pre langa adunarile estraordinarie pe care le potu pretinde casuri neprevédute, trebuie cá se aiba adunari ficse si periodice, pe care nemica se nu le póta desfintiá séu prorogá, astfelu că in diu'a ficsata poporulu se fia convocatu in modu legitimu, prin lege, fára cá pentru acésta se fia de lipsa o convocare formalá.

Afara de aceste adunari inse, care sunt juridice numai in diu'a ficsata, ori ce alte adunari ale poporulu, care nu sunt convocate prin magistrati inlocuiti pentru acestu scopu si dupa formele prescise, se considera cá nelegitime si ori ce ar face cá nula, pentru că ordinulu chiaru de a se aduná trebuie se emane dela lege.

Cátu pentru tinerea mai désa séu mai rara a acestoru adunari legitime, apoi acésta depinde dela atâtea consideratiuni, in cătu nu se potu dá regule precise. In generale se póte numai dice, că cu cătu este gubernulu mai tare, cu atata trebuie cá suveranulu se se adune mai adeseori.

Acésta, mi se va obiectioná, póte fi bunu pentru o singura cetate, dara ce este de facutu, candu Statulu are mai multe cetati? Se va divide autoritatea suverana séu se va concentrá ea numai intr'o singura cetate si restulu se va supune ei?

Voiu respunde că nu se va face nici una nici alta. Mai antaiu, autoritatea suverana este simpla si una, si ea nu se póte divide fára de a o distruge. In lini'a a dou'a, o cetate precum si o natiune nu póte fi in modu legitimu supusa unei alteia, pentru că esenti'a corpului politicu se afla in acordulu supunerii si alu libertatii, si pentrucá cuvintele supusu si suveranu sunt notiuni corelative identice, a caroru idea se coprinde in singurulu cuventu de cetatiénu.

Voiu respunde mai departe, că este totudeauna reu a uni mai multe cetati intr'o singura comunitate si cá voindú cineva a face acésta intr'unire, nu se póte maguli cu speranti'a de a fi evitatu inconvenientele firesci. Aceluia care nu voiesce, decátu numai State mici, se nu se obietese abuserile ce se intempla in State mari. Dara in ce modu se potu dá Stateloru mici atâtea fortie, pentru cá se póta resistá celoru mari? Precum odinióra cetatile grecesci resistau regiloru mari si precum in tempulu mai nou Oland'a si Elveti'a au resistatu casei de Austri'a.

Déca cu tóte acestea Statulu nu póte fi redusu la margini drepte, mai remane inca unu mijlocu si acesta este, de a nu suferi capitale, ci a face cá gubernulu se resieda in modu alternativu in fiacare cetate si de a aduná astfelu pe rondu in fiacare pe reprezentantii tieiei.

Déca teritoriulu este egalú inpoporatu, déca in totu loculu domnescu aceleasi legi si poporulu traiesce in abundantia, atunci Statulu deodata va deveni tare si bine gubernatu, precum póte numai se ajunga unu Statu. Se nu uitamu, că zidurile cetatiloru se facu din ruinele locuintieloru de campu. Ori decâteori vediu redicanduse unu palatu in capitala, imi pare cá vediu unu tienutu intregu ruinatu.

Capitolulu XIV.

Urmare.

Indata ce poporulu este adunatu in modu legitimu cá corpu suveranu, jurisdictiunea gubernului incetése, poterea executiva este suspinsa si persón'a celui mai din urma cetatiénu este totu asia sacra si inviolabila, cá si a celui d'antaiu magistratu, pentru că unde se afla reprezentatulu, nu mai sunt reprezentanti. Cele mai multe turburari, care se intemplan la Rom'a in comitii, erau causate prin desconsiderarea acestei regule. Pe tempulu cătu erá poporulu adunatu, consiliu nu erau decátu presiedintii poporulu, tribunii simpli oratori*) si senatulu nu erá nemica.

Aceste intervale de suspensiune, in cari principiele recunósce séu ar trebui se recunósca unu superioare actuale, au fostu pentru elu totudeauna redutabila si aceste adunari ale poporulu, care sunt egid'a corpului politicu si friulu gubernului, au fostu in toti tempii orórea sieffloru si de aceea ei nu au crutiatu nici odata nici ingrijire, nici obiectiune, nici dificultati, nici promisiune pentru de a le depoporarisa inaintea ochiloru cetatieniloru. Candu acestia sunt avari, lasi, pusilanimi, mai iubitori de repaosu, decátu de libertate, ei nu potu resistá multu tempu incercariloru indouite ale gubernului si astfelu forti'a resistátore crescéndu, in fine autoritatea suverana dispare si in modulu acesta cadu si pieru cele mai multe State inainte de tempu.

Dara intre autoritatea suverana si gubernulu arbitraru se introduce câteodata o potere de mijlocu, despre care trebuie se vorbimu.

Post'a redactiunii.

Respunsuri la intrebari diverse.

— Societatea „Transilvani'a” din Bucuresci inainte de a votá subventiunile ce inparte cu multa generositate la invetiacei si sodali, a precisatu ea insasi nu numai conditiunile celelalte, ci a

*) Cam in sensulu ce 'i se dá acestei numiri in parlamentulu din Angli'a. Asemănarea acestoru functionari ar fi adusu conflicte intre consuli si tribunii, chiaru si candu ori ce jurisdictiune ar fi fostu suspinsa. Not'a lui J. J. Rousseau.

si anunitu acelea professiuni (meserii), care crede că sunt din cele mai necesarie poporulu romanescu. Acelea sunt: rotari'a (Wagner), carpentari'a (numita in Romani'a dulgheria, aici in Transilvani'a bardasiia si lemnaria, Zimmermann), feraria, sub care se intielegu asia numitii fauri (faber ferrarius, Schmid), inse si lacatarii sau lacatusi (Schlosser et Kunstschlosser, professiuni banóse) cojocari'a (Kürschner) mesari'a sau cum ii dicu in Romani'a templari'a dela templa si templariu, sub care se intielegu nu numai mesarii cari facu mese, scaune si alte mobii, ci si artisti de sculptura in lemnu, apoi curelaria ce se dice si sielaria, care astadi se amesteca si cu asia numit'a tapisaria sau tapetaria, pentru-cá sunt professiuni fórté apropiate una de alt'a, si in fine cismari'a grósa. S'a observatu că la acésta unica professiune tragu tineri mai multi de cătu la tóte celelalte la unu locu; este inse de prevédutu, că cismari'a grósa (Tschismenmacher) nu va mai tineá multu concurenti'a cu rival'a sa, cu pantofari'a (Schusterei); cá-ci astadi inca si tierancele, ale caroru mame portasera opinci, nu mai voru cisme de cele cu potcóve, lucrate din piele prósta, reu argasita, ci voru stible, stiblete, pantofi, papuci, lucrate multu mai finu, din piele mai móle, cu talpa totu asia de buna; scurtu, professiunea de caltiamente au ajunsu la perfectiune de care bietu cismari ungu-resci n'au nici-o idea.

— Zarandu si Campeni 9 Dec. in Nr. viii.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 11 Decembre

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.55	er.
Moneta de 20 franci	„	9.31	„
Imperialu rusescu	„	9.64	„
Moneta germana de 100 marce	„	57.70	„
Sovereigns englesi	„	12.—	„
Lira turoésca	„	10.65	„
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	—	„

Sz. 2570—1879

(110) 2—3

Arverési hirdetmény.

Alolirt szolgabíró részéről közhírét tétetik, miként a 3 águ vasut és ebédővel bíró vasuti indóházzal, rendes heti és három országos vásárral bíró Tóvis mező városában és határában, az egész évi koresoma jog házonvével, — 1880 januar 1 sőtől december hó 31 ig bézárolag, — egy évre — a' folyó hó 18 án dél után két (2) orakor, Tóvisen a város házában megtartando nyilvános árverésen a legtöbbbet ígérőnek bérbe ki fog adatni; — a' 6000 (hatezer) o. é. forintban megallapított kiáltási ár, 10%-éka bánat pénzül készpénzben leteendő.

Az árverési feltételek á járásszolgabírói irodában bármikor bétékinthetők.

Tóvis 1879 December hó 6 kán.

Molnár Simon.

Nr. 1140—1879.

(109) 2—3

Escriere de concursu.

Prin decisiunea spec. comisiuni administrative u comitatului Severinu de sub Nr. 434 a. c. postula invetiatorescu comunalu cu proponere in limba romana si magiara din comun'a Bania devenindu vacantu, cu acésta se escrie concursu cu terminu pana la 31 Decembre a. c. st. n.

Emolumentele sunt: pe unu anu 300 fl., 12 metri cubici lemne de focu, precum si locuintia libera cu gradina.

Recurentii sunt datori a aretá; 1. vèrst'a si religiunea, 2. invetiamentulu seversitu, 3. atestatu de cualificatiune, 4. cunoscentia de limbi, si in fine, 5. ocupatiunea de pana acuma.

Recursurile provédute cu timbre regulate, sunt a se adressá catra Escelenti'a Sa dn. ministru de culte si instructiune, si a se tramite pana la terminulu susu aratatu, la comisiunea administrativa in Caransebesiu. Se observédia, cumca invetiatoriulu denumitu este datoriu a executá dupa ritulu gr.-orientalu cantarile bisericesci, si in fine, cumca recursurile intrate dupa terminu, nu se voru luá in consideratiune.

Bania, in 2 Decembre 1879.

Pentru consiliulu scolariu:

E. N. Terentiu Pucea, Vasilie Jenchii,
notariu cercualu, presiedinte.

Aparate de musica.

Aceste aparate canta 4—200 piese cu séu fára espressione, mandoline, dobe, campane, castagueté, voci ceresci, jocu de harfe etc.

Dose cu musica

cantandu 2 pana la 16 piese; mai departe necesare, portfigare, case elvetiane, albumuri de fotografii, necesare de scrisu, scatula pentru manusi, apasatoru pentru scrisori, vase pentru flori, etuis de tigarete, tabathiere, mese de lucratu, sticle, sticle pentru bere, port-monaiuri, scaone etc., tóta cu musica. Tóte acestea in fasónele cele mai noue si de calitate superioara le recomanda

J. H. Heller, in Bern.

(111) 1—4

Numai pentru comande directe se garantédia origininalitatea; ori care altele ce nu póta semnatura mea este fabricatu strainu. Fabric'a se afla in casa' propria.

Liste de preturi, ilustrate se trimite franco.

Aparate musicale in restemintulu dela Noremburg pana la Aprilie.

francu vinu a se inparti cá preturi, intre cumparatori acestoru.

100 din bucatie cele mai frumoase in valóre de 50.000